Vụ án Đoàn Văn Vươn – Một góc nhìn từ sinh hoạt báo chí và truyền thông ở Việt Nam

Phạm Duy Nghĩa

Thông tin tóm lược từ báo chí trong nước, chỉ phục vụ mục đích nghiên cứu

Ngày 03 tháng 02 năm 2012

Câu hỏi thảo luận: (i) Báo chí và cộng đồng mạng từ chức năng thông tin, tuyên truyền một chiều đã chuyển sang chức năng truyền thông, điều tra, khám phá, thông tin đa chiều như thế nào? (ii) Từ tranh luận về tin tức trên báo chí đã hình thành các sức ép đòi hỏi chính quyền hành động như thế nào, đã hình thành các đề xuất và nghiên cứu chính sách gì? (iii) Với chức năng cung cấp thông tin và truyền thông, báo chí đã góp phần hình thành dư luận, giúp người dân biết, bàn và tham gia giám sát các hoạt động của chính quyền, yêu cầu trách nhiệm giải trình của chính quyền như thế nào?

Từ một vụ án đến những cuộc điều tra lan rộng

Trước dịp Tết Nhâm Thìn 2012 một vụ án nghiêm trọng đã xảy ra tại xã Vinh Quang, huyện Tiên Lãng, TP Hải Phòng. Ngày 05/01/2012 gia đình ông Đoàn Văn Vươn đã cho nổ mìn tự chế và nổ súng bắn đạn hoa cải vào lực lượng cưỡng chế thu hồi đất nuôi trồng thủy sản, làm bị thương 6 trong số hàng trăm công an và bộ đội tham gia cuộc cưỡng chế này.

Thoạt đầu, vụ việc này được nhiều báo chí trong nước đưa tin như một trong hàng nghìn tội phạm xảy ra thường ngày. Cùng góp phần đưa tin là các báo **Nhân dân, Quân đội nhân dân** và **Công an nhân dân** [1].

Tuy nhiên sự việc đã thu hút quan tâm của dư luận bởi sự kiện hàng trăm công an, bộ đội đã được huy động chỉ để cưỡng chế một gia đình nông dân. Sự

[1] **Nhân dân** 06/01/2012 http://www.nhandan.com.vn/cmlink/nhandandientu/thoisu/phap-luat/th-i-s/sau-can-b-chi-n-s-cong-an-va-quan-i-b-th-ng-khi-thi-hanh-cong-v-1.328678; **Quân đội nhân dân** 05/01/2012 http://www.qdnd.vn/qdndsite/vi-VN/61/43/4/42/42/172148/Default.aspx; **Công an nhân dân** 06/01/2012, http://www.cand.com.vn/vi-VN/trongmatdan/2012/1/163358.cand?SearchTerm=Đoàn Văn Vươn.

chống trả của gia đình này dữ dội đến mức ngạc nhiên. Sự quan tâm này đã thúc đẩy báo chí và cộng đồng dân cư trên mạng Internet tìm hiểu kỹ hơn về gia đình nông dân Đoàn Văn Vươn và vụ cưỡng chế này.

Lần dần lại các thông tin, người ta phát hiện vài năm trước đó, vào năm 2010, ông Vươn đã từng được báo chí VN gọi là kỳ tài đất Tiên Lãng, được xem là người có công khai phá khu vực đất ở xã Vinh Quang, chinh phục biển để xây dựng khu đầm nuôi trồng thủy sản [2].

Xa hơn, năm 2008 người ta lại tìm thấy những bài báo cảnh báo nguy cơ tranh chấp và khiếu nại liên quan đến việc thu hồi quyền sử dụng đất của nông dân xã Vinh Quang, huyện Tiên Lãng, trong đó có phần đất của gia đình ông Vươn [3].

Từ những tin ban đầu đó, các phóng viên chuyên nghiệp cũng như giới bloger nghiệp dư đã lần dần ra những thông tin đa chiều hơn về vụ cưỡng chế này. Các báo Tuổi trẻ, Pháp luật TPHCM, Người Lao động, Thanh Niên, Đại đoàn kết… đã tiến hành nhiều phóng sự điều tra quá trình giải quyết tranh chấp đất đai giữa gia đình ông Vươn và chính quyền huyện Tiên Lãng.

Dường như không chỉ gia đình ông Vươn, mà hàng trăm hộ dân khác cũng có nguy cơ bị thu hồi đất. Các hộ dân này đã khiếu nại và khởi kiện ra tòa, và dường như ngày 09/04/2010 tại phiên phúc thẩm do TAND Hải Phòng tiến hành, các bên đã tự thỏa thuận với lời hứa của UBND huyện Tiên Lãng sẽ tiếp tục giao đất cho nông dân sau khi thu hồi. Dường như do chính quyền Tiên Lãng không giữ lời hứa đó, vụ đụng độ đáng tiếc đã xảy ra [4].

Người ta đoán rằng UBND huyện Tiên Lãng đã hứa tiếp tục cho thuê đất cho nông dân với điều kiện họ rút đơn kiện. Báo Pháp luật TPHCM đưa tin về những thỏa thuận đó, trong đó có cả thỏa thuận của UBND huyện Tiên Lãng với gia đình ông Vươn. Theo Báo này, trong Công văn số 291/2010/CV ngày 25-6-2010 của TAND TP Hải Phòng do Thẩm phán Ngô Văn Anh ký, gửi ông Đoàn Văn Vươn có nội dung: « *Trong quá trình giải quyết vụ án ở cấp phúc thẩm, TAND TP Hải Phòng đã tạo điều kiện để các đương sự tự thỏa thuận với nhau để giải quyết vụ án. Ngày 9-4-2010, tại trụ sở TAND TP Hải Phòng, ông nhất trí rút đơn kháng cáo và xin thuê lại đất theo quy định của pháp luật. Đại diện UBND huyện Tiên Lãng cũng nhất trí cho ông thuê lại đất theo quy định của pháp luật, vì vậy TAND TP Hải Phòng đã đình chỉ xét xử phúc thẩm vụ kiện* »

---

[2] **Đời sống và Pháp luật**, 22/07/2010
http://www.doisongphapluat.com.vn/Story.aspx?lang=vn&zoneparent=0&zone=22&ID=5116

[3] **Kinh tế Việt Nam** (VEN) số ra 22/07/2008
http://ven.vn/cong-roc-thach-thuc-khong-den-tu-bien_t77c561n26722tn.aspx

[4] **Tuổi trẻ** 10/01/2012, UBND huyện Tiên Lãng nuốt lời?
http://tuoitre.vn/Chinh-tri-xa-hoi/Phap-luat/473317/UBND-huyen-Tien-Lang-nuot-loi.html

Dưới đây là lời mô tả của ông Vũ Văn Luân, người cũng bị thu hồi đất như ông Vươn về phiên hòa giải ngày 09/04/2010 tại TAND TP Hải Phòng, lời kể đăng trên báo Pháp luật TPHCM ngày 12/01/2012 :

"Tôi và anh Vươn cùng khởi kiện UBND huyện Tiên Lãng, cùng bị thua kiện ở cấp sơ thẩm và kháng cáo. Tại cấp xét xử phúc thẩm ở TAND TP Hải Phòng, đại diện cho UBND huyện Tiên Lãng trong vụ kiện của tôi là ông Phạm Xuân Hoa, Trưởng phòng TN&MT; đại diện UBND huyện trong vụ kiện của anh Đoàn Văn Vươn là ông Vũ Văn Hè, Trưởng phòng Tư pháp huyện Tiên Lãng.

Vụ này thành phố rất quan tâm. Ngày 3-2-2010, trong một cuộc làm việc tại tòa án, Thẩm phán Ngô Văn Anh đã phân tích cái sai của chính quyền cho ông Hoa nghe. Sau đấy ông Ngô Văn Anh còn bấm máy gọi cho thư ký riêng của đồng chí bí thư thành ủy lúc bấy giờ báo cáo sự việc rồi trao máy cho ông Hoa. Không biết người thư ký ấy nói gì, chỉ nghe ông Hoa vâng dạ.

Ngày 9-4-2010, tại trụ sở TAND TP Hải Phòng, Thẩm phán Ngô Văn Anh làm việc với tôi. UBND huyện cũng thấy yếu lý nên đồng ý thỏa thuận là chúng tôi rút đơn, đổi lại huyện sẽ không thu hồi, tiếp tục cho thuê đất.

Khi làm việc xong vụ của tôi, đóng dấu vào biên bản là đã hơn 11 giờ. Thẩm phán Ngô Văn Anh tiếp tục làm việc với anh Vươn và đại diện UBND huyện là ông Hè. Cũng như tôi, anh Vươn đồng ý rút đơn và ông Hè đồng ý rằng huyện sẽ tiếp tục cho thuê đất. Tôi cũng ngồi và chứng kiến cuộc làm việc này. Tuy nhiên, vì quá muộn, cuộc làm việc ấy không kịp lập và đóng dấu biên bản nên thẩm phán hẹn sẽ gửi biên bản về sau.

Chia tay, cả thẩm phán và hai bên đương sự đều vui, hẹn nhau ngày 29-4-2010, được nghỉ lễ, sẽ cùng nhau về chỗ đầm hải sản của chúng tôi uống rượu, hòa giải bắt tay nhau. Xem như cả chính quyền và dân đều nhẹ lòng.

Ngày 28-4-2010, nhớ lời hẹn, tôi và anh Vươn phân công nhau chuẩn bị hậu cần để hôm sau đãi khách nhưng gọi lên huyện để mời thì ông nào cũng cáo bận. Sau đó thì chính quyền quay ngoắt. Chắc là họ nghĩ chúng tôi đã vào tròng rồi, án đã đình chỉ rồi nên không cần đến nữa. Sau đó là diễn biến của việc thu hồi, cưỡng chế như anh đã biết!" [5].

Từ một tin về tội phạm, dư luận xã hội đã mau chóng chuyển hướng quan tâm về hành vi của chính quyền huyện Tiên Lãng, người ta bắt đầu tìm hiểu cách hành xử của cơ quan này trong giao, thu hồi và cưỡng chế đất [6]. Dường

[5] **Pháp luật TPHCM** 12/01/2012 http://phapluattp.vn/20120111115821567p0c1015/dai-dien-ubnd-huyen-co-hoa-giai-voi-ong-doan-van-vuon.htm

[6] **Tiền phong** 10/01/2012, Huyện Tiên Lãng giao đất tùy tiện? http://www.thanhnien.com.vn/pages/20120110/vu-6-cong-an-bo-doi-bi-ban-trong-thuong-huyen-tien-lang-giao-dat-tuy-tien.aspx

như lập luận để thu hồi đất của huyện Tiên Lãng chưa thật chắc chắn. Các bài phân tích chuyển sang tìm hiểu thẩm quyền giao và thu hồi đất của chính quyền huyện Tiên Lãng, các phóng viên tiến hành phỏng vấn chuyên gia về luật đất đai, cho rằng việc cưỡng chế thu hồi đất đã sai [7]. Báo NLĐ cũng phỏng vấn nguyên Chủ tịch nước Lê Đức Anh, theo ông này trong vụ cưỡng chế đất ở Tiên Lãng, chính quyền huyện và xã đều sai [8].

Ngày 17/01/2012, Thủ tướng Chính phủ yêu cầu Chủ tịch UBND TP Hải Phòng kiểm tra, làm rõ và báo cáo về vụ cưỡng chế ở Tiên Lãng [9].
Ngày 20/01/2012, một Đoàn giám sát của Ủy ban trung ương Mặt trận tổ quốc đã làm việc, tìm hiểu về vụ việc cưỡng chế đất đai ở huyện Tiên Lãng [10].

Ngày 30/1/2012, Trung ương Hội Nghề cá Việt Nam có Công văn số 17/HNC đề nghị chính quyền Hải Phòng có các biện pháp thỏa đáng bảo vệ quyền lợi chính đáng cho hội viên nghề cá huyện Tiên Lãng [11]. Tiếp theo Hội nghề cá, Hội Nông dân Việt Nam, Hội phụ nữ Việt Nam cũng bắt đầu quan tâm chia sẻ với gia đình ông Vươn [12].

Trong thời gian Tết Nhâm Thìn các báo in nghỉ phát hành, song thông tin luôn được cập nhật bởi báo điện tử. Phóng viên tác nghiệp tại hiện trường bị cản trở, muốn vào chụp ảnh tại hiện trường phải có Giấy phép của Chủ tịch huyện Tiên Lãng, khu vực bị giải tỏa được kiểm soát bởi những người có dấu hiệu liên tới tới các thế lực xã hội đen (giới giang hồ) ở Hải phòng [13]. Người ta cũng đưa tin thủy sản trong đầm nhà ông Vươn bị các thế lực này vơ vét [14]. Thêm nữa, không chỉ riêng hộ ông Vươn, hàng chục chủ đầm khác cũng nơm nớp lo sợ bị chính quyền cưỡng chế thu hồi đầm [15].
Cũng vì mục đích kiểm tra và giám sát, sau Tết 2012 thanh tra của hai bộ, gồm Bộ NN&PTNT và Bộ TNMT đã làm việc với huyện Tiên Lãng từ ngày

---

[7] **Người Lao động** 13/01/2012 http://nld.com.vn/20120113113150430p0c1019/vu-thu-hoi-dat-o-tien-langhai-phong-viec-cuong-che-da-sai.htm
[8] **Người Lao động** 16/01/2012 http://nld.com.vn/20120116120511162p0c1002/vu-cuong-che-o-hai-phong-chinh-quyen-huyen-xa-deu-sai.htm
[9] Tin từ **Cổng thông tin điện tử của Chính phủ** http://baodientu.chinhphu.vn/Home/Chi-dao-dieu-hanh-noi-bat-cua-Chinh-phu-Thu-tuong-Chinh-phu-trong-tuan-tu-ngay-16201/20121/125577.vgp
[10] Báo **Đại đoàn kết** 20/01/2012 http://daidoanket.vn/index.aspx?Menu=1390&Style=1&ChiTiet=45408
[11] **Hội Nghề cá Việt Nam**, http://thuysanvietnam.com.vn/index.php/news/details/index/1791.let
[12] **Vnexpress** 03/02/2012 http://vnexpress.net/gl/xa-hoi/2012/02/xu-ly-vu-cuong-che-dat-o-tien-lang-qua-cham-tre/
[13] **Lao Động** 01/02/2012, "Xã chưa được báo cáo có giang hồ quản lý đầm" http://laodong.com.vn/Tin-Tuc/Xa-chua-duoc-bao-cao-co-giang-ho-quan-ly-dam/74163
[14] **Vietnamnet** 17/01/2012 http://vietnamnet.vn/vn/xa-hoi/57426/thuy-san-tai-dam-cua-doan-van-vuon-bi-vo-vet-.html
[15] **VNexpress** 16/01/2012 http://vnexpress.net/gl/xa-hoi/2012/01/hang-chuc-chu-dam-nom-nop-lo-bi-cuong-che-dat/

31/01/2012 [16]. Cùng ngày 31/01/2012, trao đổi với Báo Pháp luật TPHCM, ông Đinh Thế Huynh, Ủy viên Bộ Chính trị - Trưởng ban Tuyên giáo Trung ương, nhận xét việc báo chí đưa tin, phân tích đa chiều vụ cưỡng chế thu hồi đầm thủy sản ở huyện Tiên Lãng, Hải Phòng là đúng đắn và cần thiết [17].

Cho đến thời điểm 03/02/2012, có thể thấy các báo của Đảng và Nhà nước như **Nhân dân, QĐND, CAND** và **CAND TPHCM** sau khi đưa tin về vụ Đoàn Văn Vươn như một tội phạm, sau ngày 07/01/2012 đều trở nên im lặng, chưa tham gia vào cuộc tranh luận tìm hiểu nguyên nhân của vụ việc này.
Trong khi đó nhiều tờ báo của tổ chức chính trị xã hội và nghề nghiệp như **Đại đoàn kết, Pháp luật TPHCM, Tuổi trẻ, Thanh niên, Tiền phong** và các báo mạng bắt đầu thảo luận đa chiều hơn về nhiều khía cạnh liên quan đến vụ án này. Góc khai thác đã chuyển dần từ một vụ án hình sự sang những dấu hiệu sai phạm của chính quyền huyện Tiên Lãng trong quản lý và thu hồi đất đai, trong thực thi cưỡng chế đất đai, trách nhiệm của chính quyền khi tài sản của người dân bị hủy hoại cũng như những dấu hiệu của xã hội đen có thể liên quan đến vụ việc.

Trong một diễn biến khác, vụ việc Đoàn Văn Vươn trở thành một mối quan tâm của nhiều bloger trong cộng đồng trên mạng Internet [18]. Nhân dịp Tết Nhâm Thìn, những người này tổ chức quyên góp với số tiền lên tới hàng trăm triệu đồng để ủng hộ gia đình Đoàn Văn Vươn [19]. Nhiều bloger, như Nhà văn Nguyễn Quang Vinh (Cu Vinh), xuống tận hiện trường để điều tra, thu thập thông tin và phỏng vấn nhân dân, họ đã mô tả chi tiết về cuộc phá dỡ nhà của hai anh em ông Vươn [20].

Trước đòi hỏi phải làm rõ trách nhiệm của chính quyền Tiên Lãng, bắt đầu từ ngày 22/01/2012, trên **Cổng thông tin điện tử của UBND huyện Tiên Lãng** và **Báo Hải Phòng** đã xuất hiện những bài viết bảo vệ chính quyền, cho rằng trong vụ cưỡng chế đất của gia đình Đoàn Văn Vươn, chính quyền huyện Tiên Lãng có đầy đủ cơ sở pháp lý [21].

---

[16] **Tuổi trẻ** http://tuoitre.vn/Chinh-tri-Xa-hoi/475455/Lap-doan-thanh-tra-kiem-tra-dat-dai-o-Tien-Lang.html; **Tiền phong** http://www.tienphong.vn/Thoi-Su/565130/Thanh-tra-vu-cuong-che-dat-o-Hai-Phong-tpp.html

[17] **Pháp luật TPHCM** 12/01/2012 http://phapluattp.vn/20120131114153856p0c1013/uy-vien-bo-chinh-tri-dinh-the-huynh-xu-ly-nghiem-can-bo-sai-pham.htm

[18] Ví dụ: Basam, Xuandienhannom, Quechoa, xem thêm danh sách liệt kê tại: http://anhbasam.wordpress.com/

[19] Blog **Nguyễn Xuân Diện** http://xuandienhannom.blogspot.com/2012/01/danh-sach-cac-vi-gui-tien-giup-gia-inh.html

[20] **Cu Vinh** http://nguyencuvinh.wordpress.com/

[21] **Cổng thông tin điện tử UBND huyện Tiên Lãng** (Hải Phòng): http://haiphong.gov.vn/Portal/Detail.aspx?Organization=HTL&MenuID=6707&ContentID=24984 **Báo Hải Phòng**: http://www.baohaiphong.com.vn/channel/4928/201202/Nhung-thong-tin-it-duoc-nhac-den-chung-quanh-vu-an-giet-nguoi-chong-nguoi-thi-hanh-cong-vu-tai-xa-Vinh-Quang-Tien-Lang-2150446/

Từ tội phạm tới tranh luận về sở hữu đất đai

Ngoài nhu cầu tìm hiểu về những sự thật dường như còn đang bị che dấu ẩn sau những thông tin trái chiều về vụ án Đoàn Văn Vươn, vụ việc này còn thu hút sự quan tâm dư luận toàn quốc do tính chất đại diện của nó. Đó chính là những vấn đề của người nông dân, sở hữu ruộng đất của họ và quá trình thu hồi, phân phối lại ruộng đất được thực thi nhân danh chính quyền. Vài ngày sau khi vụ án nổ ra, nhà báo kỳ cựu Huy Đức đã công bố bài viết « Quả bom Đoàn Văn Vươn » phân tích những lý do lịch sử và mắc mớ trong quan hệ sở hữu đã là nguyên nhân căn bản dẫn đến thảm kịch này [22]. « Đất dân, quyền quan », muốn sửa đến tận cùng Luật đất đai, ông này cho rằng phải thay đổi các quy định về sở hữu toàn dân trong Hiến pháp 1992, điều này cũng đang được nhiều người ủng hộ ở VN.

Năm 2013 sẽ chấm hết thời hạn giao đất nông nghiệp cho nông dân sau 20 năm kể từ 1993, nếu không có một tuyên bố rõ ràng của chính quyền, tài sản của hàng triệu nông dân có nguy cơ bị thu hồi bởi chính quyền các huyện [23]. Người ta kêu gọi khẩn trương sửa đổi Luật đất đai để bảo đảm an toàn tài sản cho nông dân [24].

Chi tiết hơn, người ta cũng tranh luận về giao đất cho người dân với thời hạn dài ngắn khác nhau, quyền thu hồi và phân phối lại đất của huyện Tiên Lãng có là hành vi ứng xử tùy tiện trái với luật đất đai hiện hành hay không [25].

Số phận của Đoàn Văn Vươn và đồng phạm sau khi bị khởi tố về tội giết người đã không còn trở thành chủ đề chính. Đằng sau bi kịch của gia đình ông ta, dư luận quan tâm đến những vấn đề lớn lao hơn trong xã hội VN, đó là số phận của hàng triệu nông dân, quyền lực can thiệp vào đất đai của nhà nước và những cải cách không thể né tránh để tránh nông dân nổi loạn.

Tranh luận về cách thức ứng xử của quan chức Hải Phòng

Ứng xử với báo chí trong một thời đại phát tán thông tin không thể ngăn cản lại là một chủ đề nữa được dư luận quan tâm qua vụ án Đoàn Văn Vươn. Những người đại diện cho chính quyền Tiên Lãng và TP Hải Phòng qua phát

---

[22] **Huy Đức**, 10/01/2012, Quả bom Đoàn Văn Vươn, http://quechoa.info/2012/01/11/qu%E1%BA%A3-bom-doan-van-v%C6%B0%C6%A1n/

[23] **TBKTSG** 02/02/2012 Đặng Hùng Võ, Để thực thi nghiêm pháp luật đất đai http://www.thesaigontimes.vn/Home/diendan/ykien/70460/De-thuc-thi-nghiem-phap-luat-dat-dai.html Nguyễn Tấn, Sở hữu đất đai nhìn từ vụ Tiên Lãng, http://www.thesaigontimes.vn/Home/diendan/sotay/70455/So-huu-dat-dai-nhin-tu-vu-Tien-Lang.html

[24] **Đại đoàn kết**, 01/02/2012, Nhìn từ Tiên Lãng: Khẩn trương sửa Luật đất đai, http://daidoanket.vn/Index.aspx?Menu=1390&chitiet=45566&Style=1

[25] **Đặng Hùng Võ**, đã dẫn.

ngôn của họ đã gây nên những tranh luận đa chiều trên phương tiện truyền thông đại chúng.

Dưới đây là trả lời của ông GĐ Công an Hải Phòng trên VOV vài ngày sau vụ án đổ máu diễn ra: "*Phải nói rằng việc hiệp đồng tác chiến cực kỳ hay. Tôi bảo, không có cuộc diễn tập nào thành công bằng cuộc diễn tập lần này. Một là, anh em cơ động dùng thuyền để tiếp cận là chưa có bao giờ trong giáo án, đã phải dùng thuyền nan để chèo vào, bí mật áp sát mục tiêu đấy. Đánh mũi trực diện nghi binh ra làm sao. Rồi là tác chiến vòng ngoài, vòng trong thế nào. Tôi nghĩ là rất hay, có thể viết thành sách. Tôi nói với các đồng chí Thường trực rằng, đây không phải kế hoạch tập trận nhưng đúng là phải rút kinh nghiệm, cái này nó rất là hay, có sự kết hợp giữa địa phương, giữa công an, quân đội, biên phòng rất là đẹp, đâm ra không có gì phải phàn nàn về cái chuyện ấy cả*" [26].

Cũng như vậy, tại cuộc họp giao ban của Bộ TTTT vào sáng 17/01/2012 lần đầu tiên lên tiếng sau khu vụ án xảy ra, khi được hỏi vì sao trong quá trình cưỡng chế thu hồi đất lại phá nhà của Đoàn Văn Vươn, mặc dù ngôi nhà này không nằm trong khu đất bị cưỡng chế, Phó chủ tịch UBND Hải Phòng cho rằng "*Nhân dân bất bình nên phá nhà của ông Vươn chứ lực lượng cưỡng chế không san phẳng*" [27].

Phát biểu này trái với thừa nhận của Chủ tịch huyện Tiên Lãng trước đó ít ngày. Tại cuộc họp báo chiều tối 12/01/2012 chủ tịch UBND huyện Tiên Lãng thừa nhận "*… khi lực lượng chức năng huyện làm nhiệm vụ thì lại bị cài mìn gây thương tích cho 6 cán bộ, chiến sĩ tại ngôi nhà ông Vươn xây dựng để nuôi trồng thủy sản, không nằm trong diện tích đất bị cưỡng chế vào ngày 05/1 vừa qua. Việc ngôi nhà bị lực lượng làm nhiệm vụ phá dỡ và việc gây án của những đối tượng chống đối cưỡng chế đang được cơ quan công an làm rõ…*" [28]. Ông Chủ tịch UBND huyện Tiên Lãng khẳng định rằng, việc lực lượng chức năng phá nhà ông Đoàn Văn Vươn là do các đối tượng cố thủ trong đó. Ông này đã thừa nhận có xảy ra việc cưỡng chế khu vực nằm ngoài diện tích có trong quyết định cưỡng chế. Ông này còn lý giải thêm: *Mặc dù ngôi nhà này không nằm trong diện tích cưỡng chế thu hồi đất theo quyết định 461, nhưng là nơi đã xảy ra vụ tấn công vào lực lượng cưỡng chế, là địa điểm xảy ra việc phạm tội nên cơ quan chức năng của huyện Tiên Lãng phải sử dụng biện pháp phá ngôi nhà* [29].

---

[26] **VOV** 08/01/2012 http://vov.vn/Home/Giam-doc-CA-Hai-Phong-noi-ve-vu-no-sung-ban-6-chien-si/20121/196753.vov

[27] **Vnexpress**, 17/01/2012 http://vnexpress.net/gl/xa-hoi/2012/01/pho-chu-tich-hai-phong-dan-bat-binh-nen-pha-nha-ong-vuon/

[28] **Dân Trí** 13/01/2012 http://dantri.com.vn/c20/s20-556248/cong-bo-thong-tin-phia-sau-vu-6-chien-si-bi-xa-sung.htm

[29] **VOV** 18/01/2012 http://vov.vn/Home/Luc-luong-nao-pha-nha-ong-Vuon-tai-Hai-Phong/20121/197747.vov

Sau đó, trả lời phỏng vấn của Tuổi trẻ ngày 30/01/2012, hai lãnh đạo này của UBND huyện Tiên Lãng và UBND TP Hải Phòng lại cho rằng không biết rõ ai đã phá nhà của anh em Đoàn Văn Vươn [30]. Chánh Văn phòng UBND huyện Tiên Lãng khẳng định chính quyền huyện không phá nhà ông Vươn [31]. Giám đốc Công An TP Hải Phòng cũng khẳng định "*Tôi không ra lệnh cho anh em phá nhà Vươn*" [32].

Những phát biểu nhiều mâu thuẫn này lại khơi mào cho cuộc tự điều tra của cư dân mạng và các bloger tự do. Người ta bắt đầu tìm hiểu thông tin chi tiết do người dân quan sát và cung cấp về việc phá dỡ căn nhà của ông Vươn vào chiều 05/01/2012 và căn nhà hai tầng của ông Quý, diễn ra trong khoảng thời gian từ 07.00-09.00 giờ sáng 06/01/2012 với sự góp sức của một chiếc máy xúc vẫn còn để lại nhiều dấu vết [33].

Cũng như vậy, nhận định của những người đại diện chính quyền và nhận định của nhân dân sống ở khu vực lân cận về nhân thân của ông Đoàn Văn Vươn tỏ ra rất khác nhau. Mô tả dưới đây của báo ĐĐK phản ánh chuyến giám sát thực tế của Mặt trận tổ quốc:

Trưởng ban Dân vận Huyện ủy Tiên Lãng: "Nhân dân vô cùng phẫn nộ về hành động ngông cuồng, mất tính người của ông Vươn". Bí thư Đảng ủy xã Vinh Quang nói khu đầm của ông Vươn và ông Luân nuôi trồng thủy sản nằm ở ngoài đê, không phải là đất nông nghiệp. Ông Hoan cho rằng hộ ông Vươn không làm nghĩa vụ với nhà nước, đã thế còn phá rừng ngập mặn.
Trái ngược những gì mà cán bộ, chính quyền nói, những người dân nơi đây đã tỏ lòng ngưỡng mộ, cảm phục với những gì gia đình ông Vươn đã đóng góp. Anh Đ. một người dân đã sống ở đây 30 năm, chứng kiến những năm tháng ông Vươn lấn biển kể: "Khi ấy ngoài đê là biển nước, chẳng ai dám làm. Gần chục năm trời cả nhà anh ấy lao đao, vay tiền tỷ, vừa làm kè vừa phải trồng toàn bộ dải rừng chắn sóng bên ngoài mới tạo được cơ ngơi này". "Mùa mưa chúng cháu không phải chạy bão như trước vì không lo vỡ đê nữa. Dọc làng này nhà nào cũng tôn trọng và biết ơn anh ấy. Anh ấy tạo việc làm, hàng ngày lại cho dân trong xóm ra bắt còng cáy ngoài bãi" [34].

Cũng như vậy, trong bài báo này, về việc phá nhà ông Vươn, chính quyền bảo không, nhân dân bảo có. Các tuyên

---

[30] **Tuổi trẻ** 30/01/2012 http://tuoitre.vn/Chinh-tri-Xa-hoi/475310/Se-xu-nghiem-nguoi-ra-lenh-pha-nha-ong-Vuon.html

[31] **VOV** 02/02/2012 http://vov.vn/Home/Chinh-quyen-huyen-Tien-Lang-khong-pha-nha-ong-Vuon/20122/198903.vov

[32] **Vietnamnet** 02/02/2012 http://vietnamnet.vn/vn/xa-hoi/58707/-toi-khong-lenh-cho-anh-em-pha-nha-vuon--.html

[33] **Dân Việt**, (Báo điện tử của Nông thôn ngày nay) 02/02/2012 Dân chứng kiến lực lượng chức năng phá nhà, tháo đầm ông Vươn, http://danviet.vn/75007p1c24/dan-chung-kien-luc-luong-chuc-nang-pha-nha-thao-dam-ong-vuon.htm

[34] **Đại đoàn kết** 20/01/2012 http://daidoanket.vn/index.aspx?Menu=1390&Style=1&ChiTiet=45408

bố của những người lãnh đạo Hải Phòng đã tạo nên nhiều nghi vấn; báo chí, cộng đồng mạng đã tổ chức điều tra, khai thác để tìm hiểu sâu thêm về những nghi vấn này.

Từ phát ngôn, hành vi ứng xử, công chúng tò mò tìm hiểu nhân thân của các quan chức. Người ta phát hiện ra mối quan hệ thân tộc giữa chủ tịch huyện Tiên Lãng và chủ tịch xã Vinh Quang (là anh em ruột), người ta cũng truy tìm và tố cáo với Thành ủy Hải Phòng rằng chủ tịch huyện Tiên Lãng có dấu hiệu khai man lý lịch cán bộ [35].

Trách nhiệm giải trình của chính quyền

Chẳng những truy tìm trách nhiệm của từng cán bộ cụ thể trong bộ máy chính quyền huyện Tiên Lãng và TP Hải Phòng, từ vụ án Đoàn Văn Vươn, báo chí và dư luận xã hội đã dần dần đẩy xa hơn cuộc thảo luận về quản trị nhà nước và cung cách thực thi quyền lực của chính quyền.

Mở màn về cuộc thảo luận này phải nhắc tới phát biểu của GS Hoàng Xuân Phú, ông này đặt nghi vấn về tính chính danh của hành vi thu hồi và cưỡng chế thu hồi đất của huyện Tiên Lãng :

"Công vụ phải là việc công, do công chức nhân danh nhà nước thực hiện. Nếu lợi dụng chức quyền để triển khai những việc nhằm trục lợi cho bản thân, không nhằm phục vụ lợi ích của nhân dân và xã hội, thì không thể ngụy biện là công vụ. Những kẻ nhân danh chính quyền để chiếm đất của dân rồi giao cho người khác để kiếm chác những khoản tiền tham nhũng, thì không còn đủ tư cách xưng danh công chức để ra lệnh hay thi hành công vụ. Công vụ phải có lý do rõ ràng và minh bạch. Lấy đất của dân, lúc thì bảo là do hết hạn thuê, lúc thì viện cớ xây dựng sân bay, lúc lại ngụy biện là để đảm bảo công bằng. Mỗi lúc tung ra một lý do khác nhau, để che dấu cái mục đích xấu xa, thì chỉ thể hiện thói dối trá đã ăn sâu vào xương tủy, đã di căn từ đầu đến chân, chứ không thể biện hộ được lý do công vụ. Công vụ thì phải chính danh, phải có những người đủ thẩm quyền ra lệnh, thi hành và chịu trách nhiệm. Phá nhà của dân, rồi trơ trẽn vu khống cho nhân dân bức xúc nên phá, thì không thể gọi là chính danh" [36].

Luật sư Lê Đức Tiết, một đại diện của Đoàn giám sát của Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc VN lại thảo luận về hố ngăn cách giữa chính quyền và nhân dân, ông này phát biểu:

[35] **Tiền Phong** 02/02/2012 Chủ tịch huyện Tiên Lãng bị tố khai gian lý lịch http://www.tienphong.vn/Ban-To-chuc-Thanh-uy-Hai-Phong-se-lam-ro/7802458.epi

[36] **Hoàng Xuân Phú** 28/01/2012 Nhân vụ Tiên Lãng bàn về công vụ, http://hpsc.iwr.uni-heidelberg.de/hxphu/index.php?page=readwriting&w=NhanVuTienLangBanVeCongVu-20120128

"*Trong thời gian về tận địa phương tìm hiểu sự việc, đoàn chúng tôi tiếp xúc với 11 người không hẹn trước, trong đó có những đảng viên lão thành, có người nguyên là bí thư Đảng ủy xã Vinh Quang, có người có đất bị thu hồi, có những người không có liên quan gì... Tất cả họ đều không tán thành với việc làm của chính quyền nơi đây. Người dân cho rằng chính quyền có những xử lý trái đạo lý, trái luật pháp. Có nhiều người nói đây là vụ việc bất bình thường. Cá nhân tôi thấy rằng công tác Đảng, công tác dân vận ở đây không phát huy được tác dụng*" [37].

Cũng đi theo hướng thảo luận này, người ta đặt vấn đề về tính hiệu quả và linh hoạt của hệ thống chính trị tại địa phương trong việc bảo vệ lợi ích của người dân. Người ta thảo luận liệu có được phép huy động quân đội vào cưỡng chế nhà dân hay không. Dưới đây là phát biểu của GS Nguyễn Minh Thuyết trên Tuần Việt Nam (Vietnamnet):

"*Tại sao trong toàn bộ sự việc không hề thấy bóng dáng các đại diện của nhân dân ở đâu. Ngoài đại diện của Hội nghề cá, thì các đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân TP Hải Phòng và huyện Tiên Lãng đang ở đâu?... Thông thường mỗi người dân nước ta đều có đến 7 - 8 đại diện từ các hội đoàn, tổ chức... thế mà suốt tháng nay không thấy một đại diện nào của người dân huyện Tiên Lãng và TP Hải Phòng lên tiếng, ngoài các vị đóng cả vai hành pháp, lên tiếng đòi xử lý dân về hành động chống người thi hành công vụ hoặc đổ lỗi cho dân. Vậy trách nhiệm của người đại diện nhân dân ở đâu?*" [38].

Lưu ý: Tiên Lãng là nơi đương kim Thủ tướng CP trúng cử ĐBQH. Một ngày sau phát biểu của GS Thuyết như trích dẫn ở trên, trưa ngày 03/02/2012 VPCP đưa tin Thủ tướng sẽ chủ trì một cuộc họp để chỉ đạo giải quyết vụ việc này vào tuần kế tiếp [39].

Vụ án Đoàn Văn Vươn, nếu xét về hành vi phạm tội, sẽ sớm khép lại. Song với tính cách là một sự kiện báo chí và truyền thông, **với sự góp mặt của hơn 750 bài báo** đa thể loại chỉ trong vòng 1 tháng, dư âm và ảnh hưởng đa chiều của vụ án này đối với quyền được biết, được bàn và được giám sát của người dân dự báo có thể còn tiếp biến lâu dài [40].

TPHCM 03/02/2012
PDN

[37] **Tuổi trẻ** 28/01/2012 http://tuoitre.vn/Chinh-tri-Xa-hoi/475055/Chinh-quyen-huyen-bat-tuan-luat-phap.html

[38] **Tuần Việt Nam** 02/02/2012 http://tuanvietnam.vietnamnet.vn/2012-02-02-gs-nguyen-minh-thuyet-vu-tien-lang-va-bai-hoc-long-dan

[39] **Báo Điện tử Chính phủ** 03/02/2012 http://baodientu.chinhphu.vn/Home/Thu-tuong-Chinh-phu-se-chu-tri-hop-chi-dao-giai-quyet-vu-viec-cuong-che-thu-hoi-dat-o-Tien-Lang/20122/126772.vgp

[40] Sau một tháng, cho đến ngày 05/02/2012 Bí thư Thành ủy HP tổng kết có hơn 750 tin bài đưa tin về vụ việc Tiên Lãng, **Vnexpress** 05/02/2012 http://vnexpress.net/gl/xa-hoi/2012/02/thanh-uy-hai-phong-nhan-trach-nhiem-truoc-bo-chinh-tri/